

การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอหนองพอกจังหวัดร้อยเอ็ด

**Discharge of Duties According to the Principles of Good Governance of the Employees of
Tambon Administration Organizations in NongPhok District, RoiEt Province**

มยุรี อุยะเอก(Mayureeuyak)* ดร.ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ (Dr.Tatchavat laosuwan)**

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ดเปรียบเทียบกับกรปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวนตาม องค์การบริหารส่วนตำบลที่สังกัด และตำแหน่งงาน และศึกษาข้อเสนอแนะและปัญหาการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ พนักงานส่วนตำบล ได้แก่ ข้าราชการ พนักงานจ้างตามภารกิจ พนักงานจ้างทั่วไปและจ้างเหมาทั่วไป ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 183 คน จากองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จำนวน 8 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า โดยค่าอำนาจจำแนกรายข้อมีค่าระหว่าง 0.23 - 0.92 ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับที่ระดับ ระดับ 0.89และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ F -test (One way ANOVA) การศึกษาครั้งนี้ พบว่า การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ดโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.51$; S.D.= 0.24) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านหลักคุณธรรม ($\bar{x} = 3.62$; S.D.=0.41) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ($\bar{x} = 3.59$; S.D.=0.36) ด้านหลักความโปร่งใส ($\bar{x} = 3.57$; S.D.=0.38) และด้านหลักนิติธรรม ($\bar{x} = 3.56$; S.D.=0.39) และระดับปานกลาง 2 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านหลักความรับผิดชอบ ($\bar{x} = 3.37$; S.D.=0.28) และด้านหลักความคุ้มค่า ($\bar{x} = 3.32$; S.D.=0.30)

ABSTRACT

The study had the objectives to: study the level of discharge of duties of the employees of Tambon Administration Organizations in NongPhok District, Roi Et Province; compare the discharge of duties of the employees of Tambon Administration Organizations in NongPhok District, Roi Et Province, classified by The respective Tambon Administration Organization of affiliation and position; and study suggestions and problems of the discharge of duties of the employees of Tambon Administration Organizations in NongPhok District, Roi Et Province. The sample comprised 183 employees from 8 Tambon Administration Organizations (TAO). The Instrument was a rating scale questionnaire with the discrimination power ranging from 0.23 to 0.92, and the total reliability of 0.89. The analysis of data employed a ready-made computer program. The statistics used were percentage, mean, standard Deviation and F-test (one-way ANOVA).

คำสำคัญ: การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล

Key Word: Discharge of Duties According to the Principles of Good Governance

* นักศึกษา หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

** อาจารย์ สาขารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

บทนำ

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 มาตรา 3/1 วรรคแรก ได้กำหนดว่า “ในการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการต้องใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี” กำหนดให้มีการปรับปรุงระบบบริหารราชการ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศและการให้บริการประชาชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารและกำกับการปฏิบัติราชการของส่วนราชการต่างๆ เนื่องจาก การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลมีปัญหาในการปฏิบัติงานไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพยังมีข้อบกพร่องในการปฏิบัติ เช่น หลักนิติธรรม ยังมีพนักงานบางส่วนปฏิบัติงานไม่เป็นธรรม มีการทุจริตต่อหน้าที่

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจศึกษา การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด และเพื่อนำผลการศึกษาครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางให้กับผู้บริหารได้เป็นข้อมูลใน แก้ไข ปรับปรุง พัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการบริหารงานต่อไป

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ดจำแนกตาม องค์การบริหารส่วนตำบลที่สังกัด และตำแหน่งงาน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ดในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการศึกษาเชิงปริมาณ ประกอบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาได้แก่ ข้าราชการ พนักงานจ้างตามภารกิจ พนักงานจ้างทั่วไปและจ้างเหมาทั่วไป จำนวน 183 คน ได้มาจากการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ ยามาเน และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

1. สถิติที่ใช้ทดสอบคุณภาพเครื่องมือ คือ
  - 1.1 การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

(Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach

1.2 การหาอำนาจจำแนกแบบสอบถามเป็น รายข้อ (Discrimination Power)

2. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อย ละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน ได้แก่ การ ทดสอบ F - test (One - way ANOVA)

2. หากพบความแตกต่างอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้ศึกษาจะทดสอบ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 1 ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม องค์การ บริหารส่วนตำบลที่สังกัด และตำแหน่งงาน

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
องค์การบริหารส่วนตำบล		
ที่สังกัด(อบต.)		
ผาน้ำย้อย	21	11.48
โคกสว่าง	23	12.57
หนองขุ่นใหญ่	21	11.48
บึงงาม	18	9.84
หนองพอก	20	10.93
ภูเขาทอง	29	15.85
รอบเมือง	24	13.11
กกโพธิ์	27	14.75
รวม	183	100
ตำแหน่งงาน		
ข้าราชการ	66	36.07
พนักงานจ้างตามภารกิจ	65	35.52
พนักงานจ้างทั่วไปและจ้าง	52	28.41
เหมาทั่วไป		
รวม	183	100

เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรายคู่ (Post Hoc Test) โดยวิธีการ LSD (Least Significant Difference)

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเกี่ยวกับการ ปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของพนักงาน องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอหนอง พอก จังหวัดร้อยเอ็ด ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาโดย การสรุปประเด็น นำมาแจกแจงความถี่ในแต่ละ ประเด็น แล้วนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับ การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของพนักงาน องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ดทั้งโดยรวมและรายด้าน ดังตารางที่ 3

การปฏิบัติงานตามหลักธรร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
การปฏิบัติงานตามหลักธรร			
มาภิบาลของพนักงาน			
องค์การบริหารส่วนตำบล			
ในเขตอำเภอหนองพอก			
จังหวัดร้อยเอ็ด			
1.ด้านหลักนิติธรรม	3.56	0.39	มาก
2.ด้านหลักคุณธรรม	3.62	0.41	มาก
3.ด้านหลักความ โปร่งใส	3.57	0.38	มาก
4.ด้านหลักการมีส่วนร่วม	3.59	0.36	มาก
5.ด้านหลักความรับผิดชอบต่อ	3.37	0.28	ปาน
			กลาง
6.ด้านหลักความคุ้มค่า	3.32	0.30	ปาน
			กลาง
โดยรวม	3.51	0.24	มาก

ผลการศึกษาการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลโดย รวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$; S.D.= 0.24)เมื่อ

พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การปฏิบัติงานตามหลัก
 ธรรมาภิบาล อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน โดยเรียงลำดับ
 ค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านหลักคุณธรรม ($\bar{X}$
 = 3.62; S.D.=0.41) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ($\bar{X}$ = 3.59;
 S.D.=0.36) ด้านหลักความโปร่งใส ($\bar{X}$ = 3.57;
 S.D.=0.38) และด้านหลักนิติธรรม ($\bar{X}$ = 3.56;
 S.D.=0.39) และระดับปานกลาง 2 ด้าน โดยเรียงลำดับ
 ค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านหลักความ
 รับผิดชอบ ($\bar{X}$ = 3.37; S.D.=0.28) และด้านหลักความ
 คุ่มค่า ($\bar{X}$ = 3.32; S.D.=0.30) ตามลำดับ

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาการปฏิบัติงานตามหลัก
 ธรรมาภิบาลของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล
 ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด สรุปผล
 การศึกษาได้ดังนี้

1. การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลโดย
 รวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.51; S.D.= 0.24) เมื่อ
 พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การปฏิบัติงานตามหลัก
 ธรรมาภิบาล อยู่ในระดับมาก 4 ด้าน โดยเรียงลำดับ
 ค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านหลักคุณธรรม ($\bar{X}$
 = 3.62; S.D.=0.41) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ($\bar{X}$ =
 3.59; S.D.=0.36) ด้านหลักความโปร่งใส ($\bar{X}$ = 3.57;
 S.D.=0.38) และด้านหลักนิติธรรม ($\bar{X}$ = 3.56;
 S.D.=0.39) และระดับปานกลาง 2 ด้าน โดยเรียงลำดับ
 ค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านหลักความ
 รับผิดชอบ ($\bar{X}$ = 3.37; S.D.=0.28) และด้านหลักความ
 คุ่มค่า ($\bar{X}$ = 3.32; S.D.=0.30)

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงาน
 ตามหลักธรรมาภิบาลของพนักงานองค์การบริหาร
 ส่วนตำบลในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด
 จำแนกตามองค์การบริหารส่วนตำบลที่สังกัดและ
 ตำแหน่งงาน

ผลการศึกษา พบว่า พนักงาน อบต.ที่อยู่
 องค์การบริหารส่วนตำบลต่างกัน มีระดับการ
 ปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลในเขตอำเภอหนอง
 พอก จังหวัดร้อยเอ็ด ทั้งโดยรวมและรายด้านต่างกัน
 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพนักงาน
 อบต.ที่มีตำแหน่งงานต่างกันทั้งโดยรวมและรายด้าน
 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ข้อเสนอแนะของพนักงานส่วนตำบล
 เกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหลัก

ธรรมาภิบาลของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล
 ในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ดพนักงานส่วน
 ตำบลให้ข้อเสนอแนะเรียงตามลำดับความถี่สูงสุดไป
 หากความถี่ต่ำสุด 3 อันดับแรก ดังนี้

- 3.1 ควรเปิดเผยข้อมูลจัดซื้อ-จัดจ้าง ผล
 การสอบราคา หรือประกวดราคาให้ประชาชนทราบ
- 3.2 ผู้บริหารควรรับฟังปัญหาจากการ
 ปฏิบัติงานและหาแนวทางแก้ไขโดยยึดหลักความ
 ยุติธรรม
- 3.3 บุคลากรควรช่วยกันรักษา
 ทรัพย์สินของทางราชการอย่างเคร่งครัด

อภิปรายผล

1. ระดับการการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของ
 พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอหนอง
 พอก จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษา พบว่า การ
 ปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของพนักงานองค์การ
 บริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัด
 ร้อยเอ็ดทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ดจำแนกตามอบต.ที่สังกัด และตำแหน่งงาน ปรากฏผล ดังนี้

2.1 การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลจำแนกตามองค์การบริหารส่วนตำบลที่สังกัด โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้าน พนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลมีปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก องค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละแห่งมีการวางกรอบแนวทางการบริหารราชการแตกต่างกัน และขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบลมีขนาดต่างกัน จึงทำให้การบริหารงานแตกต่างกัน

2.2 การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลจำแนกตามตำแหน่งงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลมีปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เพราะความกรุณาอย่างยิ่งจาก รศ.ดร.สุวกิจ ศรีปัดดา ประธานกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ ผศ.ดร.อนุวัต ชัยเกียรติธรรมผู้ทรงคุณวุฒิ และดร.ทัชชววัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ ซึ่งได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางตามกระบวนการการศึกษาที่ถูกต้อง ตลอดจนการตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องเนื้อหาให้สมบูรณ์ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

โกวิทย์ พวงงาม. การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ : วิทยุชน, 2542

จรัส อติวิทยากรณ์. หลักการ และทฤษฎีการบริหารทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. สงขลา : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2554.

จอมพงศ์ มงคลวนิช.การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555.

จามรี พิลาสมบัติ. ทศนะคติของผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตามแนวทางหลักธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพลวง อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา. รายงานการค้นคว้าอิสระ รม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2550.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. ประชาธิปไตยกับการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายการศึกษา, 2541.

ชูวงศ์ ฉายะบุตร. การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ : บริษัท พิมพ์เนศ พรินท์ติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด, 2539.

ณรัชชอร์ (ณัฐนรี) ศรีทอง. การบริหารงานพัฒนาชุมชนเชิงยุทธศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2554.

ท้องถิ่นอำเภอหนองพอก,สำนักงาน. คู่มือการปฏิบัติงานสำนักงานท้องถิ่นอำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด ประจำปี 2556.

ทศสุนีย์ โดม. ทศนะของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีต่อการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดอุดรดิษฐ์.วิทยานิพนธ์ รม. 1882

- อุตรดิตถ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, 2550.
- บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, 2545.
- ประสิทธิ์ พลศรีพิมพ์. วิจัยเบื้องต้น. มหาสารคาม: โปรแกรมสถิติประยุกต์ สถาบันราชภัฏมหาสารคาม, 2542.
- พนม หอมทอง. การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2552.
- “พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546,” ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 120 ตอนที่ 100 ก. หน้า 1–16. 9 ตุลาคม 2546.
- “พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2550,” ราชกิจจานุเบกษา. ตอนที่ 2 ก. หน้า 1–3. 8 มกราคม 2550.
- พิสมัย คูศรีพิทักษ์. การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลและประสิทธิผลการปฏิบัติงานของเทศบาล ในเขตจังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ ปร.ม. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2553.
- พุทธทาสภิกขุ. คู่มือมนุษย์ (ฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อรุณวิทยา, (ม.ป.ป
- ไพศาล วรคำ. การวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์, 2555.
- ภควดี จันทศ. แนวทางในการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของพนักงานส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลไกรใน อำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย. รายงานการศึกษา
- อิสระ ปร.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2553.
- “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550,” ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก. หน้า 1-127. 24 สิงหาคม 2550.
- “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540,” ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 114 ตอนที่ 55ก. หน้า 1–99. 11 ตุลาคม 2540.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย การนำนโยบายไปปฏิบัติ:นโยบายไทยช่วยไทย. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการปฏิรูประบบราชการ สำนักเลขาธิการ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2541.
- วันชัย มีชาติ. การบริหารองค์กร. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549
- วาสนา ธรรมจักร. การศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของข้าราชการประจำองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์ ปร.ม. อุตรดิตถ์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, 2550.
- วิรัช มานะการ. แนวทางการพัฒนาระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรตามหลักธรรมาภิบาลของเทศบาลตำบลพิมาย อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา. รายงานการศึกษาอิสระ ปร.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2553.
- วุฒิสาร ดันไชย. การกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น : ความก้าวหน้าหลังรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า, 2547.
- ศศิวิมล ภักดีปัญญา. การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรองค์การบริหารส่วน

ตำบลในเขตพื้นที่อำเภอบรบือ จังหวัด
มหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ ปร.ม.
มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยสารคาม, 2553.
ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, กรม.คู่มือหลักเกณฑ์การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปี
2556. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 2555.

สมเกียรติ เกียรติเจริญ. เทคนิคการทำวิจัย
วิทยานิพนธ์ และการค้นคว้าอิสระ.
มหาสารคาม: สารคามการพิมพ์, 2552.

สมพร วัชรภูมิ. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้การ
ปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของ
ข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุ
ราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุ
ราษฎร์ธานี, 2553.

ศุคนทรส ศรีชัยเชิด. การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิ
บาลของบุคลากรเทศบาลตำบล
เชียงเครือ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัด
กาฬสินธุ์. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปร.ม.
มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,
2554.

อนิรุทธ์ แดงหยง. การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิ
บาลของบุคลากรของมหาวิทยาลัย
ราชภัฏมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ ปร.ม.
มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาสารคาม, 2554.

อิศรินทร์ สุขสำราญ. การปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิ
บาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอ
แก่ง จังหวัดระยอง. รายงานการค้นคว้า
อิสระ ปร.ม. ขอนแก่น :
มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2553. ถ่ายเอกสาร.

อุทัยหิรัญโต.การปกครองท้องถิ่น.กรุงเทพฯ: โอ
เดียนสโตร์, 2519

_____. การปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ :
โอเดียนสโตร์, 2523.